מבחן מסכם: יעקב ובניו, בראשית ל-לו

זמן 90 דקות | ניקוד 100 נקודות

שם	כיתה	תאריך	ציון
			מתוך 100

זמן: 90 דקות · 100 נקודות · במבחן שני חלקים. בחלק א ענו על כל השאלות. בחלק ב בחרו שלוש שאלות מתוך ארבע. מותר להשתמש בתנ"ך בלי פירושים.

א חלק א: בקיאות — 40 נקודות

ענו על כל עשר השאלות. בשאלות 1-5 הקיפו את התשובה הנכונה; בשאלות 6-10 ענו בקצרה וציינו פרק ופסוק.

1 מה מצא ראובן בשדה בימי קציר חיטים? (4 נק')

א) תאנים ב) שיבולים ג) רימונים ד) דודאים

2 מה גנבה רחל מאביה כשברחו מבית לבן? (4 נק')

א) את הכסף ב) את הצאן ג) את התרפים ד) את הכתונת

3 כמה ימים רדף לבן אחרי יעקב עד שהשיג אותו? (4 נק')

א) שלושה ימים ב) שבעה ימים ג) עשרה ימים ד) ארבעים יום

4 באיזה מקום בגופו נפגע יעקב במאבק עם האיש? (4 נק')

א) בידו ב) בעינו ג) בראשו ד) בכף ירכו

5 היכן טמן יעקב את אלהי הנכר לפני העלייה לבית אל? (4 נק')

א) בבית אל ב) בנחל יבוק ג) במערת המכפלה ד) תחת האלה אשר עם שכם

6 כמה שנים עבד יעקב את לבן, ובעבור מה? ומה טען יעקב שעשה לבן לשכרו? (4 נק')

7 מה סיפרו המלאכים ליעקב על עשו, ומה עשה יעקב עם המחנה שלו? (4 נק')

8 איך קרא יעקב למקום המאבק, ומה הסיבה לשם? (4 נק')

9 איזה תנאי הציבו בני יעקב לשכם ולחמור? **4 נק'**

10 מי מתה בדרך אפרתה? מה קראה לבנה, ומה קרא לו יעקב? **4 נק'**

ב חלק ב: עיון ופרשנות

60 נקודות

בחרו שלוש שאלות מתוך ארבע. כל שאלה 20 נקודות. קראו את המקורות שבתוך השאלה וענו במילים שלכם.

11 "הָבָה־לִּי בָנִים" (פרק ל) 20 נק'

וַתֵּרֶא רָחֵל כִּי לֹא יָלְדָה לְיַעֲקֹב וַתְּקַנֵּא רָחֵל בַּאֲחֹתָהּ וַתֹּאמֶר אֶל־יַעֲקֹב הָבָה־לִּי בָנִים וְאִם־אַיִן מֵתָה אָנֹכִי:
וַיִּחַר־אַף יַעֲקֹב בְּרָחֵל וַיֹּאמֶר הֲתַחַת אֱלֹהִים אָנֹכִי אֲשֶׁר־מָנַע מִמֵּךְ פְּרִי־בָטֶן

בראשית ל, א-ב

ותקנא רחל באחותה. קִנְאָה בְּמַעֲשֶׂיהָ הַטּוֹבִים, אָמְרָה אִלּוּלֵי שֶׁצַּדְּקָה מִמֶּנִּי לֹא זָכְתָה לְבָנִים. הבה לי.
וְכִי כָּךְ עָשָׂה אָבִיךְ לְאִמֵּךְ? וַהֲלֹא הִתְפַּלֵּל עָלֶיהָ

רש"י על ל, א

אשר מנע ממך. אַתְּ אוֹמֶרֶת שֶׁאֲנִי עֲשָׂשָׂה כְּאַבָּא, אֲנִי אֵינִי כְּאַבָּא, אַבָּא לֹא הָיוּ לוֹ בָּנִים, אֲנִי יֵשׁ לִי בָּנִים;
מִמֵּךְ מָנַע וְלֹא מִמֶּנִּי

רש"י על ל, ב

וַאֲנִי תְּמֵהַּ, אִם כֵּן לָמָּה חָרָה אַפּוֹ ... וְכִי הַצַּדִּיקִים אֵינָן מִתְפַּלְּלִים בְּעַד אֲחֵרִים ... וְנִרְאֶה שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה
תִּפְסוּהוּ רַבּוֹתֵינוּ ... אָמַר לוֹ הקב"ה, כָּךְ עוֹנִין אֶת הַמְּעִיקוֹת

רמב"ן על ל, א

א. לפי רש"י, במה קינאה רחל בלאה? ומה ביקשה מיעקב בדבריה "הבה לי"? 6 נק'

ב. לפי רש"י על ל, ב: איך ענה יעקב לרחל? מה ההבדל שהוא מציין בינו ובין יצחק אביו? 6 נק'

ג. מה מקשה הרמב"ן על התשובה של יעקב, ומה אמרו חז"ל לפי הרמב"ן על דרך תגובתו? מה אפשר ללמוד מכך על דיבור עם אדם במצוקה? 8 נק'

12 "וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֶר לוֹ" (פרק לב) **20 נק'**

> וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֶר לוֹ וַיַּחַץ אֶת־הָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ וְאֶת־הַצֹּאן וְאֶת־הַבָּקָר וְהַגְּמַלִּים לִשְׁנֵי מַחֲנוֹת
>
> בראשית לב, ח

> ויירא ויצר. וַיִּירָא שֶׁמָּא יֵהָרֵג, וַיֵּצֶר לוֹ אִם יַהֲרֹג הוּא אֶת אֵחֵרִים
>
> רש"י על לב, ח

> והיה המחנה הנשאר לפליטה. עַל כָּרְחוֹ, כִּי אֻלָּחֵם עִמּוֹ. הִתְקִין עַצְמוֹ לִשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים, לְדוֹרוֹן, לִתְפִלָּה וּלְמִלְחָמָה
>
> רש"י על לב, ט

א. למה כתובים בפסוק שני פעלים, "ויירא" וגם "ויצר לו"? הסבירו את ההבדל ביניהם לפי רש"י. **7 נק'**

ב. לאילו שלושה דברים התכונן יעקב לפי רש"י? הביאו לכל אחד ראיה מפרק לב. **9 נק'**

ג. מה אפשר ללמוד מן הסדר הזה על דרך ההתמודדות עם סכנה ועם סכסוך? **4 נק'**

13 המפגש עם עשו: "וַיִּשָּׁקֵהוּ" (פרק לג) **20 נק'**

> וַיָּרָץ עֵשָׂו לִקְרָאתוֹ וַיְחַבְּקֵהוּ וַיִּפֹּל עַל־צַוָּארָו וַיִּשָּׁקֵהוּ וַיִּבְכּוּ
>
> בראשית לג, ד

> ויחבקהו. נִתְגַּלְגְּלוּ רַחֲמָיו, כְּשֶׁרָאָהוּ מִשְׁתַּחֲוֶה כָּל הִשְׁתַּחֲוָאוֹת הַלָּלוּ
>
> רש"י על לג, ד

> וישקהו. נָקוּד עָלָיו; וְיֵשׁ חוֹלְקִין בַּדָּבָר הַזֶּה ... יֵשׁ שֶׁדָּרְשׁוּ נְקֻדָּה זוֹ שֶׁלֹּא נְשָׁקוֹ בְּכָל לִבּוֹ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי, הֲלָכָה הִיא בְּיָדוּעַ שֶׁעֵשָׂו שׂוֹנֵא לְיַעֲקֹב, אֶלָּא שֶׁנִּכְמְרוּ רַחֲמָיו בְּאוֹתָהּ שָׁעָה וּנְשָׁקוֹ בְּכָל לִבּוֹ
>
> רש"י על לג, ד

א. לפי רש"י, מה גרם לעשו לרוץ ולחבק את יעקב? מה עשה יעקב לפני כן (לג, ג)? **6 נק'**

ב. על המילה "וישקהו" יש בתורה נקודות מעל האותיות. הציגו את שתי הדעות שרש"י מביא בעניין זה. **8 נק'**

ג. אחרי הפגישה יעקב לא הולך עם עשו (לג, יב-יז). איזו משתי הדעות מתאימה יותר להתנהגות יעקב? נמקו. **6 נק'**

14 דינה ושכם: "הַכְזוֹנָה יַעֲשֶׂה אֶת־אֲחוֹתֵנוּ" (פרק לד) **20 נק'**

במרמה. בְּחָכְמָה. אשר טמא. הַכָּתוּב אוֹמֵר שֶׁלֹּא הָיְתָה רְמִיָּה, שֶׁהֲרֵי טִמֵּא אֶת דִּינָה אֲחוֹתָם

רש"י על לד, יג

וְהִתְשׁוּבָה כִּי הַמִּרְמָה הָיְתָה בְּאָמְרָם לְהִמּוֹל לָהֶם כָּל זָכָר, כִּי חָשְׁבוּ שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ כֵן בְּנֵי הָעִיר, וְאִם אוּלַי יִשְׁמְעוּ לְנִשֵּׂאָם וְיִהְיוּ כֻּלָּם נְמוֹלִים, יָבוֹאוּ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בִּהְיוֹתָם כּוֹאֲבִים וְיִקְחוּ אֶת בְּתָם מִבֵּית שְׁכֶם. וְזֹאת עֵצַת כָּל הָאַחִים, וּבְרִשּׁוּת אֲבִיהֶם, וְשִׁמְעוֹן וְלֵוִי רָצוּ לְהִנָּקֵם מֵהֶם, וְהָרְגוּ כָּל אַנְשֵׁי הָעִיר. וְיִתָּכֵן שֶׁהָיָה הַכַּעַס לְיַעֲקֹב ... עַל שֶׁהָרְגוּ אַנְשֵׁי הָעִיר אֲשֶׁר לֹא חָטְאוּ לוֹ

רמב"ן על לד, יג

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־שִׁמְעוֹן וְאֶל־לֵוִי עֲכַרְתֶּם אֹתִי לְהַבְאִישֵׁנִי בְּיֹשֵׁב הָאָרֶץ ... וַאֲנִי מְתֵי מִסְפָּר וְנֶאֶסְפוּ עָלַי וְהִכּוּנִי וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי וַיֹּאמְרוּ הַכְזוֹנָה יַעֲשֶׂה אֶת־אֲחוֹתֵנוּ

בראשית לד, ל-לא

א. איך מפרש רש"י את המילה "במרמה"? למה, לפי רש"י, הכתוב מוסיף "אשר טמא את דינה אחותם"? **5 נק'**

ב. לפי הרמב"ן, מה הייתה התוכנית המקורית של כל האחים, ובמה שונה ממנה מה שעשו שמעון ולוי? על מה, אולי, כעס יעקב? **9 נק'**

ג. השוו בין הטענה של יעקב (לד, ל) ובין תשובת שמעון ולוי (לד, לא). על מה מתבססת כל טענה? מה דעתכם? **6 נק'**